16
16
18
6
10
66

Good Attempt

27.9.2022

Faryal A Soomro

موضوعي

سوال ٣

جواب ١- اختصار

ٻوليءَ جيتري وڌندي
اوتري ئي مٿي ترقي
ڪندي.
(غلام علي الانا)

سنڌي ٻوليءَ جي قدامت
مان متعلق عالمن مختلف نظريا
پيش ڪيا. سنڌي ٻوليءَ جي عالمن
جو مختلف رايون رکيون. پر
اڄ ثابت ٿي اهم نظريا ملن
ٿا جيڪي پڙهڻ وقت جي
مطابق ادھورا رهيا. انهن ۾
ڊاڪٽر نبي بخش بلوچ جي نظريو
بي ۾ طاقت نظرا پيو ٿي
مطلب ته سنڌي ٻوليءَ ثابت
مختلف نظريا رکيا آهن.

٢- سنڌي ٻوليءَ جي قدامت: مختصر
جائزو

خلق الانسان علم
البيان.

"ٻہ اسمان ۾ پڙهڻ
لئي سيکاريو ويو"

سنڌي ٻولي جي اصل
بزن ۾ ڏور ڪان ٻنيرائي
ملي. جيڪا اپني ڏهائي
پرڪشش بڻجي. انهي تحڪو
شش ۾ عالمن، ڊاڪٽرن بخش
۽ سڙا ڪالهف پنهنجا نظريا
ڦليان بيان پيش ڪيا. مطلب
سنڌي ٻولي مختلف نظريا رکني
ي آهي.

3 - سنڌي ٻولي ۾ قدامت ۽
عالمن جا نظريا

سنڌي ٻوليءَ بابت
هيٺيان تي نظريا ملن ٿا:

(الف) سنڌي ٻولي سنسڪرت مان
نڪتي آهي

سنڌي ٻولي
سنسڪرت مان نڪتي آهي
سنڌي ٻوليءَ بابت، ڇهي

ڀيرئون نظريو آهي جنهن
انگريزن سنڌي جو نظريو
تيار ڪيو ته ٻولي ترجمو قدامت
جو جوش پڻ چڙهيو
انگريزن ۱۸۲۲ع ۾ سنڌي
زبان جو گرامر
(The grammar of Sindhi)
language

اهڃاڻ:
انهن سنڌي زبان جي پيڙهه
کي عربي پڻ ته ۾ لفظن
مٿي اضافي نشان جوڙيو ۽
هنئون دليل پيش ڪيو
سنڌي زبان اصل
۾ سنسڪرت جي
شاخ آهي.
مطلب اهو ٿيو ته سنڌي زبان
سنسڪرت مان نڪتي آهي.

(ب) سنڌي ٻولي بابت ڊاڪٽرن
بخش بلوچ جو نظريو
انگريزن ڪافيو

ڊاڪٽر نبي بخش پنهنجو
نظريو پيش ڪيو، ۱۹۶۹ع ۾ ڊاڪٽر
صاحب سنڌي ٻوليءَ بابت
هيئن فرمايو:

"سنڌي ٻولي سڌو
سنئون سنسڪرت
مان نه نڪتي آهي"

ڊاڪٽر نبي بخش بلوچ انهن
ٻين واري خليل سان متفق نه
رهيو ۽ وڌيڪ جاچ ڪيائين
"سنڌي ٻولي تي ايراني،
آريائي، پالي، سنسڪرت
۽ ٻين ٻولين جو
اثر رهيو."

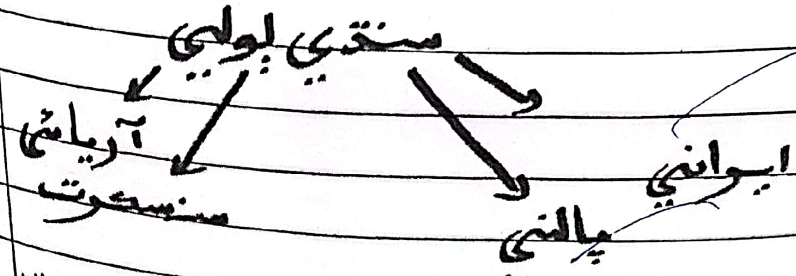

مطلب ته سنڌي ٻولي سنسڪرت

واريون ٿي ويون ڪري ٻيهر
سنسڪرت مان نڪتي آهي

(ج) سنڌي ٻولي بابت سراج الحق ميمڻ جو نظريو

سراج الحق وري ڊاڪٽر نبي بخش جي نظريي سان متفق نه رهيو ١٩٦٩ع کان ١٩٦٢ع تائين بحث ۽ ٻه ڪافي بحث رهيو. سنڌ ١٩٦٢ع ۾ سراج الحق پنهنجو نئون نظريو ڏنو.

"سنڌي ٻولي سنسڪرت کان به قديم آهي"

سراج الحق ڪيترائي دليل ڏئي ثابت ڪيا.

"سنڌي ٻولي جو مخزن، موهن جي دڙي واري تهذيب تائين پهچي ٿي وڃي ٿي ڪيئن."

سراج الحق مطابق سنڌي ٻولي

کي اعليٰ ترقيءَ وقت ۾
مليو ٿو

۽ موهن جي دڙي واري
تهذيب وقت ۾ سنڌي
ٻوليءَ بہ ٻولين
جي ستارو ٿيو پر
سنڌي ٻولي پنهنجي
حالت ۾ برقرار رهي.

مطلب تہ سنڌي ٻولي قديم
ٻولي رهي.

۲- سنڌي ٻوليءَ جي قدامت جو
چٽاڀيٽي وارو جائزو

مٿين ڏنل
نظرين مان واضح ٿئي ٿو تہ
عالمن سنڌي ٻوليءَ ثابت
مختلف نظريا ڏنا. ڊاڪٽر
نبي بخش، انهن پنهنجي نظريي
تي رد ڪيو. جنهن تہ
سنڌ ۽ الهند ميمڻ، ڊاڪٽر
صاحب جي نظريي جي خلاف
رهيو

هيٺ ڏنل چارٽ ۾ قديم پهلو
ٿي ڪري لڳو

سنڌي ٻولي	قدامت
پهريون نظريو	ڌي
ٻيو نظريو	ڀيڻ
ٽيون نظريو	ماءُ

مطلب ته سنڌي ٻولي آهي
سنسڪرت جي ڌي،
ڀيڻ يا ماءُ نه
حيثيت قديمي وڏي.

٥- سنڌي ٻولي بابت ڊاڪٽر نبي
بخش جو نظريو

سنڌي ٻولي جي بابت
ڊاڪٽر نبي بخش بلوچ جو
نظريو ويدڪ طرفدار جو آهي

حاصل ڪري لٽو سنڌي لولي
عربي رسم الخط، ٺيٺ ننڍڙن
کان پوءِ پڌرائي حاصل ڪئي
۽ وقت ۽ حالتن مطابق تبديل
ٿيندي رهي.

غلام علي الانا جي مطابق،
"وقت ۽ حالتن موجب
لولي جي ٻولي به
اثر وٺندي
رهي."

يعني، سنڌي لولي ٻين
ٻولين جو اثر قبول ڪندي رهي، انهن
مان حاصل ڪيون.

6- **خلاصو**

"لولي سرزمين جي
سماج [illegible] رهي"
(غلام علي الانا)

سنڌي لولي حالتن مختلف
[illegible] نظرن ۽ ٿا ثابت
[illegible] ٿي منظر [illegible] ڪنهن ذات. انهن
[illegible] وقت ۽ حالتن مطابق

16/20

Good effort

سنڌي ٻوليءَ جي قدامت کي
پرکيو ٿي پر ڊاڪٽر نبي بخش
بلوچ جو نظريو ڪجهه خاص دليل
ڏئي ٿو مطابق ته سنڌي ٻولي ڪا
بابت مختلف نظريا ڏنا ويا.

سوال

جواب: اختصار

"جيئن مون محبت مڙ ڪئي،
اي اياز! زندگي ۾ جي
ستمگارن ساڻ
۲ ھي:

(شيخ اياز)

شاھ عبداللطيف ڀٽائي
کانپوءِ، شيخ اياز سنڌي ٻوليءَ
جو ٻيو وڏو شاعر ٿي تجزيو
آھي. شاھ صاحب وانگر، شيخ
اياز تي تخليق ۽ تخريب جون
سان سنڌي ادب کي نئون
ورڪي موڙ ڏنو. شيخ اياز
جي شاعري ان ڳالھ جو
ثبوت آھي. يعني، شيخ اياز
سنڌي ٻوليءَ جو وڏو شاعر
رھيو آھي.

۲ شيخ اياز جي شاعري جي باب
مختصر گفتگو

شيخ اياز سنڌي

شاعري ۾ نئون روپ ڏنو.
سنڌي شاعري جديد ۽
سهڻي نظر اچي ٿي. شيخ
اياز مجازي عشق کان وٺي ٽيڪ
سان عمل لڳائي شاعري کي
مطلب ٿي. شيخ اياز شاهه
عبداللطيف کان پوءِ وڏو شاعر
رهيو.

"منهنجي شاعري سنڌ کان
سواءِ اڌوري آهي."

ڪائنات جي هر خوشبو
سنڌ ۾ شامل آهي."

(شيخ اياز)

٣- شيخ اياز سنڌي ٻوليءَ جو وڏو
شاعر ۽ عاليشان وڻندڙ
شاهه صاحب کان پوءِ
شيخ اياز وڏو شاعر رهيو.
جديد عاليشان جو ثبوت
آهي.

(الف) شاعريءَ ۾ رومانيت

شيخ اياز جي شاعري
۾ رومانيت پهلو آهي سندس
شاعر مجازي عشق جي
عڪاسي بهترين نموني ڪئي
آهي.

"مجازي عشق خدا جي
سماڻي جو بهترين
ذريعو آهي."
(شيخ اياز)

شيخ اياز مجازي عشق کي خدا
تائين رسڻ جو سبب ڪوٺيو
آهي.

"انسان محبوب کي مذاهب
ڪيو آهي؟

اوهان جو حسن، ان جو
جواب آسائش."
(شيخ اياز)

شيخ اياز گهرائي پڙيل انداز
۾ رومانيت جي جهڙي
عڪاسي ڪري ٿو.

"هر شيءِ ڪمان وٽ آهي
ڀمڀاز،،
هر عبارت سمان ڇڪو آ
شباب؛؛
(- شيخ اياز)

مطلب ته، شيخ اياز هاڻي محبت
ڪئي هر شيءِ سمان مشاهدو
سمجهيو آهي.

(ب) شاعري ۾ وطن پرستي
(رومانيت سان گڏ)

شيخ اياز پنهنجي شاعري ۾
وطن پرستي به ظاهر ڪئي
آهي. شيخ جي شاعري ترنم ۾
اڻي جذبي جي چنگاري آهي.

"عاشق ميان ڪنڌ،
پوءِ به نعرا نيهن جا،

سنڌڙي تنهنجو سينگار،
مر نڌا نيهن به موڪليا،،
(- شيخ اياز)

شيخ اياز پنهنجي شاعريءَ ۾ وطن دوستيءَ جو هڪ بهترين روپ ڏنو،

"مان ته وهي آهيان،
مان ته وهي آهيان،
مان ڪيئي ته وهيا،

هي ته وهڻ آ، احساس جهڙي
موڙ قدرتيءَ سان پيو پٺ
لڳايو آ."

(-شيخ اياز)

مطلب ته، شيخ اياز جي شاعري ماهب
وانگر سنڌ ڌرتيءَ سان گهڻي
محبت ڪئي.

2. شاعريءَ ۾ انساني دوستيءَ
جو عنصر هجڻ:-

شيخ اياز شاعريءَ
۾ انساني دوستيءَ جا عنصر موجود
آهن مثال طور ڪيترا...

شاعريءَ اساسي مضمون
پيو ملي ٿو. شيخ اياز ظلم
خلاف سنڌي قوم جو ساٿ
ڏيئي لکيو شاعريءَ ذريعي
ظلم کي خاتم ڪري ٿو

او ناماڻ!
او ڦاماڻ!
ڪنهن ته لوماريون؟
هي ماڻهو جو ٻچڙو آ،
هي جو پڙڪان ڦاٽيو آ،
عوض کان ٻر ڪيو آ،
(شيخ اياز)

شيخ اياز وڌيڪ هيئن فرمائي
ٿو:
او حيوان!
او حيوان!
ڪنهن کي لتاڙين؟
هي انسان تنهنجو ويڪو
هي ٻه ماڻهو سڳي تريءَ جو
هي ٻه ماڻهو آ، تو جهڙو

(شيخ اياز)

مطلب ته شيخ اياز پنهنجي
شاعري ۾ سنڌي قوم
(ايم) جي حد محبت ڏني آهي ۽

شيخ اياز جي شاعري

رومانيت

انساني دوستي

وطن پرستي

٤. خلاصو

سنڌ ڌرتيءَ جا ناتا
جي مشهور شاعر پنهنجي
انداز سان لکيا آهن

(٥- شيخ اياز)

شاهه عبداللطيف کان پوءِ
شيخ اياز سنڌي ٻوليءَ جو وڏو
شاعر رهيو آهي. سندس
شاعري ۾ مجازي عشق، وطن
دوستي ۽ انساني همدردي انهن
جهڙا ... ملن ٿا. مطلب ته

شيخ اياز تخليقي تخريبي بيان سان سنڌي ادب کي موثر بڻايو.

OK

16/20

جواب: اختصار
"ڪلهوڙن جو دور
سنڌي ادب جو
سونهري دور
آهي"

ڪلهوڙن جي دور
۾ سنڌي ادب جو سونهري
دور چيو وڃي ٿو. هن دور ۾
علم ادب تمام گهڻي ترقي
ڪئي ۽ وڏا وڏا عالم پيدا ٿيا
جهڙوڪ شاهه عبداللطيف
ڀٽائي، مخدوم ابوالحسن
ٺٽوي وغيره. جن سنڌي ادب ۾
تمام گهڻو ڪم ڪيو. هن دور
۾ ٻيا به وڏا شاعر پيدا ٿيا
جن سنڌي ادب جي ترقي ۾
ڪردار ادا ڪيو. مطلب ته
سنڌي ادب ڪلهوڙن جي دور
۾ ترقي ڪئي.

1. اختصار

"ڪلهوڙن جو دور
سنڌي ادب جو
سونهري دور
هو."

ڪلهوڙن جي دور
کي سنڌي ادب جو سونهري
دور چيو وڃي ٿو. هن دور ۾
علم ادب تمام گهڻي ترقي
ڪئي ۽ وڏا وڏا عالم پيدا ٿيا
جهڙوڪ: شاهه عبداللطيف
ڀٽائي رحه، مخدوم ابوالحسن
ٺٽوي رحه. جن سنڌي ادب ۾
تمام گهڻو ڪم ڪيو. هن دور
۾ ساڀ وڏا شاعر پيدا ٿيا،
جن سنڌي ادب جي ترقيءَ
۾ ڪردار ادا ڪيو. مطلب ته
سنڌي ادب ڪلهوڙن جي دور
ڪئي
۾ ترقي

٢- ڪلهوڙا دور: (١٦٨١ع کان ١٧٨٢ع)

ميان يار محمد ڪلهوڙو،

ڪلهوڙا دور جو بنياد

وجهو:

ڪلهوڙا دور ميان يار
محمد جي نظر محبت بنياد وڌو
هن دور ۾ ڪيتريون ئي
جنگيون ٿيون پر هن ڌيان
نه ڏنو هن دور ۾ وڏا وڏا
عالم رهيا. جن سنڌي علم
ادب کي نئا مرڪز ۽ ترقي
ڏني. ڪلهوڙا دور ۾ حڪمران
٦٤ سال رهيا.

٣- ڪلهوڙا دور ۾ علم ادب جي
ترقي ڪئي ۽ شاعرن جو شمار
ڪلهوڙا دور ۾
هيٺيان وڏا عالم رهيا.

(الف)
مخدوم ابوالحسن ٺٽوي رحه
مخدوم ابوالحسن
ٺٽي جو رهاڪو هو. هن ڪيترو

انهي مسلمان ڪيا، ”عربي رسم
الخط“ مان ”سنڌي رسم الخط“ تيار
ڪيو.

”عربي رسم الخط ۾ ٻيڻ
هي اهڃاڻ سنڌي رسم
الخط ۾ وجود
بخشيو.

سنڌس شاعري جون ريتون رهيون:

”ساراهه ساڃه سوڍيون،
سنڌن ڄڻڻ مون سان
ميهو مٽون موڙ من
بنا ٻئي ايمان“
(مخدوم ابوالحسن)

يعني، مخدوم ابوالحسن سنڌي علم
ادب ۾ ترقي ڏيارائي.

ب) مخدوم محمد هاشم ٺٽوي رحه
مخدوم محمد هاشم

هن ساراهه جوڳيون خدمتون ڪيون.
پاڻ سنڌي علم ادب جو
وڏو مرتبو ماڻيو.

"مسدس عبرت انگيز" ڪتاب لکيا، جن مان "فرياد آن الاسلام" مشهور آهي."

شاعريءَ ۾ جو جذبو ڏيکاريو آهي، رهبر رهندو.

"مسلم اسلام جا پيچي سب مسلمان،
پڙهي پڙهيو تون ٿي هيڪي پيو خدا،

تو ڪريو رحمان رحمتون، بخشي تون خطا
تو ڪريو ڪرم ڪريم، بخشي عطا،
(مخدوم محمد هاشم)

مطلب ته علماءَ دوران مخدوم محمد هاشم به اهم ڪردار ادا ڪيو.

(ج) شاهه عنايت رضوي رحه

شاهه عنايت رضوي رحه به سنڌي ادب تي لکيو

ڪنهن ترقي ڏني.

"شاهه عنايت رضوي جي شاعري شاهه صاحب جي شاعري سان ٺهڪي ٿي."

(محمد حسام الدين راشدي)

شاهه عنايت فن ۽ بيت بيان ڪري ٿو.

"هاريون ڄمر سيالئا،
سرتيا سينگار،
لاهي ڏک ڏاتار،
الاهي عنايت جو،"
(شاهه عنايت)

مطلب، شاهه عنايت جو ڪردار سنڌي ادب جي ترقي ۾ اهم آهي.

(د) شاهه عبداللطيف ڀٽائي رحه

شاهه عبداللطيف ڀٽائي رحه سنڌ جو صوفي

شاعر رهيو آهي. سندس
شاعري جي دنيا ۾ تعريف
حاصل ڪئي.

"شاهه جي شاعري جو
بنياد بيشمار داستان، رومانس
عشق مجازي يا عشق
خوب پوئيل آهي.

شاهه صاحب الله تعاليٰ جي تعريف
هن ريت ڪري ٿو.

"اول الله عليم اعليٰ، عالم جو ڌڻي
قادر پنهنجي قدرت سين قائم
آهي قديم،

والي واحد، وحده، رازق رب رحيم
ڪري پاڻ ڪريم، جوڙون جوڙ
جهان جي.،
(شاهه صاحب)

شاهه صاحب سڀني بيتن
جي قصي جي حقيقت بيان
ڪري ٿو.

Scanned with CamScanner

"جيڪي ڪُلٺو مون،
سو مٽي ڪلٺو جيڪين
ٿيو ورن سان ٿيون،
ٿيسُن ڪيوڙ جٿيا،"
(شاهه صاحب)
(شرسٽي)

مطلب ته شاهه صاحب جهڙو عظيم شاعر به ڪلهوڙا دور جو عالم رهيو.

روحل فقير

روحل فقير به سنڌي ٻولي جو عظيم شاعر رهيو روحل فقير علم ۽ ادب ۾ جوڙ ملائي ڏني

"جن کي عشق اندر ۾،
تن کي ايڪا منڪ
وقت سنجهه وصال ۾،
سدا ماڻين سُک"

دور مسلمانن تائين
جي روحل وقتا رو ٻجو
(روحل فقير)

مطلب ته: ڪلهوڙن جي دور جي عظيم شاعرن سونهري دور بڻايو.

2- خلاصو

18/22

ڪلهوڙا دور ۾
وقت جا عالم پيدا
ٿيا.

ڪلهوڙن جي دور کي سنڌي ادب جو سونهري دور چيو وڃي ٿو. هن دور ۾ ادب تمام گهڻي ترقي ڪئي. شاهه عبداللطيف ڀٽائي رحه هن دور جا عظيم شاعر رهيا. مطلب ته ڪلهوڙا دور سنڌي ادب جو سونهري دور آهي.

ڪلهوڙن جي دور جي مشهور صوفين پلاٽ اديب شاعر جي دور جي ادب جو ذڪر ڪريو.

As rain is linked with weather, tears are linked with feelings. Rains are monsoons or without monsoons, and it is easy to distinguish the main difference between them. But, tears from eyes are difficult to understand. Because of multiple circumstances that a man faces so. If tears have colors of feelings, sansations, and difficulties, ~~the~~ tears from eyes will have multi-colors.

ترجمہ لفظ با لفظ نہ کریں
مطلب سمجھ کر
ترجمہ کریں
اپنے الفاظ میں لکھیں [illegible]
Examiner کو [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] / 20

سوال ٨
رب
جواب

۱/۲ مون کي احساس
ٿيو ته مان قاتل آهيان، جيڪڏهن
ڪنهن ٻئي پنهنجي همدردي
ماري. مان هڪ راڪاس آهيان،
جيڪڏهن پنهنجا معصوم جذبات
ٿا ماريان. مان هڪ جن آهيان
جنهن پيدا ٿيندي هڪ خوبصورت
رت مخلوق ماري. حادثاتي ۱/۲
مان پنهنجي اندر هڪ معصوم ٻانهو
جيڪو ٻئي گهڻي وقت کان بيوس ۽
لاچار رهيو. مان هڪ معصوم شاعر
جا ڪهاڻين جو ليکڪ ٿي سگهان
پيو جيڪڏهن مان پنهنجي دل
جو آواز ٻڌان ها. مان ٿر،
پنهنجي ماءُ جي پيار کان لڪايو
سر بخشي ڏسان، مان ڪتاب
"ايڪهين صدي جون عورتون"
ڊائجسٽ ۾ مقالا پڙهيا. مون
جيان گهڻو متاثر ڪيو. ان ڪان
لنڊن ۾ مسلسل پريشان آ

حيران ٿيس، ڇاڪاڻ ته
مون کي به احساس ٿيو ته
مون به نباتي نمائشون
آهن، پر ڪاٺ به سوڙهي
استعمال ٿئي ٿو پر صحيح ڪم جي
ثابتي ايڏي. جيڪڏهن ته توهان
۽ توهان جي ڪم مون کي ثابتيو
متاثر ڪيو. منهنجون اهيون
ڪوشيون مون اندر جي دنيا ۾
جاڳائي پاڻي.

10